

передбачає, що якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору. [4]

Вочевид, що кроком до виконання рішення у справі «Зеленчук і Цицюра» став прийнятий 31 березня 2020 р. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення»; яким передбачено скасування мораторію та поступове відкриття ринку землі сільськогосподарського призначення. Закон має набрати чинності з липня 2021 року.

Список використаної літератури:

1. Виконавче провадження: підручник за ред. д.ю.н. Н.Ю. Голубевої; Одеса, Фенікс, 2020, С.440
2. Регламенту Комітету Міністрів Ради Європи щодо нагляду за виконанням рішень та умов дружнього врегулювання, затверджені Комітетом Міністрів 10 травня 2006 р., <https://www.coe.int/en/web/execution/rules-and-working-methods>
3. Zelenchuk and Tsytsyura v. Ukraine, заяви № 846/16 та 1075/16, 22 травня 2010 р. <http://hudoc.echr.coe.int>
4. М.Островська, Л.Островська «Проблеми виконання рішення ЄСПЛ у справі щодо земельного мораторію // Судебно-юридична газета №24-28 від 24.07.2018 р.

Полуніна Ольга Олександрівна

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЕЛЕКТРОННІ ДОКАЗИ ЯК ОСОБЛИВИЙ ЗАСІБ ДОКАЗУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Розвиток інформаційних технологій – один із аспектів глибоких перетворень у державному секторі, кінцевою метою яких є побудова єдиного інформаційного простору з великою об'єднаною базою даних і розвинутою системою комунікацій [1].

Актуальність обраної теми зумовлена розвитком науково-технічного прогресу, удосконаленням засобів зв'язку та зберігання інформації, використанням комп'ютерної техніки та інформації, що вже призвели до появи нових видів доказів, забезпечення можливості використання яких та закріплення на законодавчому рівні свідчить про якісно новий рівень здійснення судочинства[2].

Електронні докази та проблематика їх застосування в судовому процесі України залишаються дискусійними питаннями в юридичній спільноті. Саме

поняття «електронні докази» з'явилося у 70-х роках ХХ століття, від початку появи так званих машинних документів. У світовій практиці існує термін data message. [3] За ст. 2 Типового закону про електронну торгівлю від 1997 року, рекомендованого Генеральною асамблеєю ООН, він визначається як інформація, що підготовлена, відправлена, отримана або збережена за допомогою електронних, оптичних або аналогічних засобів, включаючи електронний обмін даними, електронну пошту, телеграф або факс[4].

Питання використання електронних доказів в цивільному судочинстві привертають все більше уваги серед науковців. Ця проблема досліджувалась у дисертаціях С.П. Ворожбіт, К.Л. Брановицького, М.В. Горелова, а також у монографіях О.Т. Боннера та А.П. Вершиніна та ін.

Натепер судова практика є неоднозначною у вирішенні питання, які саме електронні докази (у якій формі, на якому носіїві тощо) вважати допустимими засобами доказування, а саме:

1) Значна частина судів першої інстанції не беруть до уваги роздруківки з мережі Інтернет, наприклад:

– Окружний адміністративний суд м. Києва у постанові від 17.03.2016 у справі № 826/16528/15 не взяв до уваги роздруківки статті невідомого автора із соціальної мережі «Facebook», вважаючи, що ці матеріали не є доказами (<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56551967>);

– Святошинський районний суд м. Києва у рішенні від 06.09.2016 у справі № 759/19259/15 зазначив, що вони є недопустимими доказами, оскільки їх справжність неможливо перевірити (<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/61275547>);

2) Інша не менш вагома частина судів, навпаки, вважає за можливе і правомірне використовувати досліджувані докази як належні у судовому засіданні:

– Новомиколаївський районний суд Запорізької області в рішенні від 01.03.2017 у справі № 322/1141/16 встановив факт особистих неприязних стосунків між сторонами на підставі наданих ними роздруківок бесіди у соцмережі (<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/65201286>);

– Вінницький міський суд Вінницької області у своєму рішенні від 31.05.2017 у справі № 127/8337/18 як належні та допустимі докази прийняв та дослідив роздруківки скріншоту з профілів у мережі «Facebook» (<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/66936677>) тощо.

Як бачимо, з часом все більше судових рішень ґрунтується на інформації, що була надана сторонами як електронні докази. Тобто поступово електронні ресурси стають основним джерелом інформації, підтвердженням чому є досвід технологічно розвинутих країн. Як приклад наведемо одну з найвідоміших судових справ, де саме інформація в електронній формі відіграла вирішальну роль, а саме справу за антимонопольним позовом уряду США проти компанії

«Майкрософт». [4] Під час її розгляду електронні поштові повідомлення були ефективно використані для того, щоб зменшити довіру суду до показань свідків.

Оскільки прогрес не стоїть на місці, існує велика ймовірність, що вже найближчим часом вітчизняне судочинство повністю перейде на електронне доказування, що передбачає абсолютну відмову від особистого спілкування між учасниками процесу і між суддею та учасниками судової справи, що, у свою чергу, призведе до необхідності перегляду сутності та змісту багатьох засад і принципів судового провадження, насамперед принципу безпосередності судового розгляду[5]. Окрім цього, слід зазначити, що, електронним доказом є інформація, зафіксована на електронному носіїві, що має необхідні реквізити, які дозволяють його ідентифікувати та використати у відповідному судовому провадженні, оскільки вона може спростувати або підтвердити факти, котрі мають значення для вирішення судової справи по суті [6]. Електронний документ виступатиме письмовим засобом доказування тією ж мірою, що і паперовий документ, якщо доказове значення матимуть зафіксовані на ньому думки або факти[7]. Водночас вважаємо, що, оскільки судова практика надалі залишається неоднозначною у вирішенні питань, які саме електронні докази (у якій формі, на якому носіїві тощо) вважати допустимими засобами доказування, законодавцю слід невідкладно усунути ці протиріччя шляхом внесення відповідних уточнень до чинного процесуального законодавства нашої держави.

Список використаної літератури:

1. Рішення Ради суддів України від 20 вересня 2019 року № 75 Щодо неоднозначної практики застосування підсистеми «Електронний суд» [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://zib.com.ua/ua/139493pro_neodnoznachnosti_zastosuvannya_sudami_sistemi_elektronni.html
2. Підсистема «Електронний суд» функціонує у всіх місцевих та апеляційних судах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://court.gov.ua/press/news/619572>
3. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>
4. Про ЄСІТС, «Електронний суд» та обов'язкову відеофіксацію [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://sud.ua/ru/news/publication/133201-pro-yesits-elektronniy-sud-ta-obovyazkovu-video-fiksatsiyu>
5. Соколов М. «Цифрові» аргументи. Закон і бізнес. 2017. № 44 (1342). URL: https://zib.com.ua/ua/print/130861-yak_uregulovano_elektronni_dokazi_v_novih_procesualnih_kodek.html (дата звернення: 16.01.2019).
6. Чорний О. С., Антонюк О. І. Електронні докази в цивільному процесі: проблеми застосування на практиці. URL: [jvestnik-sss.donnu.edu. ua/article/download/5468/5495](http://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/download/5468/5495) (дата звернення: 18.01.2019).

7. Gregory P. Joseph, Internet and E-mail Evidence, Computer and Internet Lawyer. April, 2002. URL: <http://www.iosephnvc.com/articles/viewarticle.php> (дата звернення: 18.09.2019).

Полюк Юлія Іванівна

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ВПЛИВ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ НА ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО УКРАЇНИ

Статтею 9 Конституції України (далі – Конституції) передбачено, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України [1]. Водночас, і досі існують питання щодо розуміння правового статусу практики Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) у вітчизняній правовій системі, зокрема через те, що правова система України не визнає прецедент джерелом права. Разом з тим, на сьогодні питання щодо визначення практики ЄСПЛ як джерела права не є дискусійним, оскільки цей факт визнається в нормах національного законодавства. Так, ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року визначено, що національні суди застосовують при розгляді справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) та практику ЄСПЛ як джерело права [2]. Саме цією нормою Конвенцію та практику ЄСПЛ віднесено до джерел права України та одночасно покладено на суд обов'язок щодо їх застосування при відправленні правосуддя, слід відзначити й те, що Закон не уточнює які саме рішення ЄСПЛ є обов'язковими для національних судових органів: всі чи лише ті, які стосуються України. З прийняттям цього закону формуються різні підходи до застосування того чи іншого рішення ЄСПЛ, зокрема висловлена позиція, згідно з якою прецедентний характер мають виключно ті рішення, в яких Україна була стороною процесу – відповідачем. Вказана позиція обґрунтовується посиланням на ч.1 ст. 46 Конвенції, відповідно до якої високі Договірні Сторони зобов'язались виконувати остаточні рішення Суду в будь-яких справах, у яких вони є сторонами [3]. Більш сприйнятною є правова позиція, щодо якої всі рішення ЄСПЛ повинні братись до уваги при розгляді справ національними судами. Беззаперечного утвердження вона набуває зі закріпленням її в процесуальному законодавстві. Так, ч. 4 ст. 10 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) прямо передбачено, що суд застосовує при розгляді справ